

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 „
Negyed évre	3 „
Videki előfizetők bélyegköltsége egész évre 2 K.	

Felőlős szerkesztő és laptulajdonos:

SZATHMÁRY ZOLTÁN.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Piac-u. 71. szám.
(Schwartz-ház) II. emelet, feljártat 1. fölépcsőn.

Hirdetések feladhatók a városi nyomdában Dózsa György lap-metteur kezéhez is.

Felekezeti szempontok.

Gazember az, aki a vallásosság ellen egyetlen szót emel, egyetlen betűt leír. Arra az egyetlen Istenre, aki mindannyiunk testének-lelkének ura, nagyon is nagy szüksége van az emberiségnek s bizony csak hozzá folyamodik a tudós is, ha tételes tudománya csődöt mond, mert ahol a tudás véget ér, ott kezdődik az istenség hatalma. És hiába számítja ki *Aczél* Gejza főmérnök ur, hogy a debreczeni vízvezetékekhez hány kut szolgáltathat kellő vízmennyiséget, valamelyes földöntuli erő úgy felrugja a második esztendőben a számadását, hogy víz nélkül marad egyik napról a másikra az egész város, mint az a nagyváradi vízvezeték történetében épen a létesítés után két esztendővel megtörtént, amikor is a Körös medrében a víz épen egy méterrel szállott lejjebb, mint egy évszázadon keresztül, a legnagyobb szárazságok idejében is.

A társadalomtudományi emberek hát csak hirdessék, ami a szivöknek jól esik, de a vallást ne illessék durva kezekkel. És legyen kinek-kinek az ő hite szerint. Hogy azután valaki keresztes, kakasos, csillagos, vagy mogendowenes végű toronyban imádja az ő Istenét, az mellékes s bizony az én lelkem, ha a Miatyánkot elmondja, nem igen keresi, vajjon milyen szimbolumot rakott az építő mester arra a templomra, ahol utólért a lelkibuzgóság s bizony elmondtam én azt már egyik-másik jóbarátomért feltett kalappal a Krausz rabbi templomában is s megrikatott az ő bochereinek gyönyörűségese temetési éneke.

És nem is igen kerestem egyetlen felebarátom vallásfelekezeti mivoltát sem. Egy pár évtized óta kulturális ügyekben utazom s véletlenül eldadogtam egy, a debreczeni reformátusságot dicsőítő szindarabot, anélkül, hogy más egyházak hitbéli igazságkeresése ellen támadtam volna. A munkám lehetett győne, de őszinte jóakarattal adtam, ami lényegem. Mint egyéb kulturális ügyek robotos vigéce, a művészetekben sem kerestem a vallást s a *gályarabok* énekének klasszikus remeksei épen úgy hatással voltak rám, mint a Munkácsy Mihály *Krisztus-feje*, a zsidók *Kol nidre*-je és Prém Józsefet nem tartottam nagyobb írónak Bródy Sándornál azért, mert az előbbi vallásfelekezeti hitbéli társam.

Mert az én álláspontom szerint a kulturának nem szabad vallásfelekezeti ismerni. Sem a tudománynak. Épen e helyen szóltam már erről, mikor a debreczeni egyetem ügyében felvetődött ez az istenverte vallásfelekezeti kérdés.

Épen ezért nem nagy lelkigyönyörűséggel olvastam dr. Baltázár egyházi tudós református püspök hírlapi megnyilatkozásait a görög katolikus püspökség ügyében és épen ezért, számolva a népszerűtlenséggel, mondok dicséretet, ama 17 városatyáról, akik a görög katolikus püspökségnek Debreczenben

való felállítása mellett szavaztak a szerdai közgyűlésen, bár veszített ügyet pártfogoltak.

*

Nincs elítélendőbb, mint a felekezeti türelmetlenség. Most pedig ez győzött a kulturális haladás szeretetén, a józan belátás felett.

Azért nem állítani fel valamelyes kulturális, nemzeti intézményt, mert az valamely vallásfelekezet tekintélyét sérti, igazán középkori gondolkodás az értelmetleneknél, elítélendő elfogultság kiváltságos elméknél. Megvagyunk győződve arról, hogy ebben a tiszántuli református egyházkerület *világi* intézősége vett erőszakot a nagymultu egyházkerület *egyházi* vezérére.

— Miért ?!

Amit e kérdésre feleletként a közgyűlésben hallottunk, amit a lapokban olvastunk, az a komoly érvek harcában nem állhat meg.

Mert igenis Debreczennek *városi* tekintélye csak emelkedett volna, anyagi téren iparosaink, kereskedőink sokat nyertek volna a püspökséggel s a görög katolikus egyház magyar nemzeti irányban való fejlesztését önmaguk után vonták volna Debreczen ősi tradíciói. Nem a pápai bullában megállapított köteles miseszolgáltatásra gondolunk pedig, hanem a fohászokra, szentbeszédre, énekekre, kórusra stb.

Ezzel szemben egyetlen érvük volt a püspökség ellenzőinek, a református Róma rabigába dölése.

*

Gróf róm. katolikus plébános nem féltette a hegemónikus pozícióját, pedig az ő plébánosságának fénye a legjobban veszített volna az által, ha a püspökség hozzánk kerül. Sőt legjobb tudomásunk szerint minden lehető elkövetett, hogy a görög egyház püspöksége Debreczenben helyeztessék el.

A zsidók, Debreczen intellektuális mivoltának ez a kulturális törekvések iránt első sorban fogékony rétege, szintén szerették volna, de nem akartak a fegyvertárs reformátusság ellen sikra szállani, bár szociális szempontokból a püspökséget óhajtókkal tartottak. Egyszerűen kivonultak hát a szavazás elől.

Hanem a református szóvivők azután a vallási türelmetlenség egész arzenaljával sikra szálltak s olyan korteskedést fejtettek ki, hogy egy képviselőválasztáshoz is sok lett volna.

Talán azért, mert nem régen volt itt Debreczenben egy katolikus püspök, aki ugyan címzetes makariai püspök volt, de példát nyújtott, az ember-szeretetet illetőleg, sok egyházi fejedelemnek.

Évente 80,000 forint jövedelme volt s mikor meghalt, olyan foltos nadrágokat árverettek el utána, amilyeneket dr. Baltázár püspök csakugyan nem venne magára s amilyen nem találtak a gróf Degeföld kurta-száru pantallói közt sem.

Ellenben nem kereste az emberek vallását, ha kulturáról, művészetéről, emberbaráti segedelemről

volt szó. Tudós is volt a tudományokban, művelt is volt a műveltségben.

És szegényen halt meg.

— Nini! Itt a válasz a mi kérdésünkre, hogy miért is nem akarták sokan Debreczennek juttatni a püspökséget:

Hátha még egyszer tudományban, műveltségben, kulturális, művészet iránti szeretetében olyan püspök kerülne ide, mint dr. Wolafka Nándor volt.

És így már igaza van Degenfeldéknek.

Spectator.

ALKONYVILÁGOS...

A „Debreczeni Szemle“ számára írta: *Márius.*

*Alkonyvilágos őszi ködben
Bágyadt lilával száll a nap,
Ablaktábládon végigsiklanak
Sugári még. Csend, csend köröttem.*

*Tévedt madár fészékét keresve,
Csipogva szántja a ködöt,
Aztán elesap fejem fölött,
Sötétség szárnyán jó az este.*

*Kigyul az ablak. Fényes árnyék
Át-átsuhog, át-átlebeg
A hófehér függöny megett.
Csillog, ragyog az utca tájék.*

*Őrjöngő, lázas képzeletben
Árnyképed átfontom vadul.
Arcom halvány a lángra gyul.
Feszül agyam. Zihál a mellem.*

*A vérem ég, forr, száll zszibongva
Megejt az örült pillanat...
Most egy homályos árnyalak
Fénylő árnyad keblére vonja.*

*Már indulok. Tisztul az elme.
S a hófehér függöny megett
A két árnyék még ott lebeg.
Egymást átfontva, átölelve...*

A család támasza.

A Debreczeni Szemle Számára írta: *Bartóky Mariska.*

Az Oszvald-leányok sugár alakja mindig világos batiszt, meg flanel-ruhába volt bujtatva, amint lassu, ringó lépésben tették meg szokott sétájukat s mosolygó üde arcukat körül lebegő csipkék is vidám taktusban libegtek s két leány egész lényé a derült nyugalom megtestesülése volt.

Egy napon nagy sirás volt az Oszvald-familiában. Feri, a család büszkesége, már rekedtre beszélté lágy bariton hangját, az anyja vörösre törülgette egyre könnyező szeméit, Lujza halvány volt a kétségbeeséstől s Nina, a bűnös, szinte megsemmisült vétkének heismert sulya alatt.

A virágos függönyös leányszoba minden virágával, apró csecsebecséivel s óriási papirlegyezőivel szomorúbb volt, mintha a pompes funébres leg-szorgalmasabb diszitője működött volna benne.

Ninuska ott ült a divánarokban, összeesve, apró kezei eltakarták könytől ázott édes, kis arcát,

haja mélyen csüngött le a homlokára s keble magasra emelkedve, nem bírta visszatartani a heves zokogást.

A bátyja beszélt:

— Így ölsz meg engem, meg magad is, Lujzát is. Nem teszek egyebet, mint értetek élek, éjet, napot egybe veszek, hogy ti nyugodtan élhessetek, hogy elérjem céloimat veletek, hogy egy szolid házasság révében lássam biztosítva jövőtöket. De te gyilkos vagy, önző rossz teremtés. Ha a szívembe mérgezett tört merítettél volna, nem lett volna oly halálos, mint mikor ma Sebold hadnaggyal megláttalak. Mit tettél te gonosz; hát így neveltelek én: hát erre jutottál...

A leány nem birt szóhoz jutni, csak csukló, görcsös zokogással felállt, a bátyja felé ment, de ez, szinte szinpadias pose-al távol tartotta magától:

— Menj! ez nem mentség. — Hogy be volt a kaszinó-bálon mutatva, hogy nem mondhattad, ne jöjjön veled; máskor mért nem jött, mikor Lujza is ott volt. Mert a szemed villanása hívta, csalta s én nyomorult, nekem kellett végig szenvednem, hogy mindenki lássa, hogy Oszvald Ninát egy hadnagy kíséreti...

Az asszony már nagyon szenvedett s az összetört lelke birt legtöbb erővel; csitította a fiát.

— Meggondolatlan gyerek, nem tudja, hogy rossz néven veszed, hisz nem oly megbocsáthatatlan vétek, légy könyörületes hozzá, megbánta, ugy-e Nina, megbántad, mondd...

A karcsu lányalak odarogyott a magas, deli széles vally férfi elé; a zokogása egy görcsös fulladással merevedett, amint két kezével átfogta a férfi lecsüggő kezét. Az üde arc bársonya lázasan simult a nagy, gondosan ápolt kézhez. Nem vonta vissza s a térdelő lány bocsánatjelnek vette. Lelke egy iszonyu tehertől szabadult meg, zokogni kezdett s forró bűnbánó könnyei odaperdültek a férfi kezére s ez nem volt képes a kezét visszavonni. Zsibbadtan bocsátotta le s ez a zszibbadás átszállt a szívére, a lelkére aztán szinte undor szállta meg, amint, térdeit átkulcsolva ott érezte a huga csendes pihegését, csillapuló zokogását s édes ártatlan fejét, amint ráhajtotta. Az asszony s a nagyobbik lány is körülfogták; ez odahajolt a vállára s az anya könnyes szemmel simogatta a márvány, szép férfi arcot:

— Te édes, te jó, te vagy a mi megváltónk...

Csak sóhaj, csöndes zokogás bűgása hallatszott, mikor a férfi egyszerre felállt. A nők engedték, már késő volt, nyolc óra is elmlt. Idegesen röviden búcsúzott, mikor magukra maradtak, összeborultak s sirtak tovább, csak lassan tudtak csillapodni.

— Igaza van — mondta asszony — mindent értünk tesz, értünk él, kedvére kell tennünk. Nélküle mivé lennénk; nappal a hivatalban dolgozik s még most este is feláldozza magát, az ifjuságát s értünk fárad, reánk gondol, ha csügged a nehéz küzdelemben, óh, te mi édes szeretetünk, te, mi jó angyalunk...

Sóhaj, szeretet szállt utána, ima szállt érte, három igaz sziv imája, tiszta ajk sóhaja.

*

A Galamb-utca egyik villaszerű lakásának kapujában ideges gyorsasággal fordult meg a závárbán a kulcs; a szőnyeges előcsarnokban, a mosolygó szobaleány szó nélkül nyitott ajtót s a hatalmas szép ifju után alig hullott le a kék selyem függöny, mikor kacérkodó naivsággal ugrott fel a kandalló mellől egy fonnyadt alak s száraz arcán édeskedő

mosoly volt, sovány ujjaival negédesen fenyegetett a férfi felé :

— Nos, maga rossz kis csacsim, hol késett ily soká ?...

A férfi odaült asszony lábaihoz, a gyűrűktől csillogó aszott kéz odaszoritotta márványszép arcához s az apró villogó szemekbe nézve, mondta :

— Ugy-e nem haragszik ?...

SAISON.

Jegyzetek a szénről.

*

Még nincs egészen itt a tél s már is hire jön a szén drágaságának. A háboru miatt minden drága lett, de amint jósolják, a szén drágasága be fog tetőzni mindeneket s nagyon üdvös dolog lesz most a hidegek előtt beszerezni, mert az is megtörténhetik, hogy drágán se lesz kapható.

Az okok közkeletűek, de a közkeletű okok sora nem teljes. A bányák kifogynak, mind mélyebbre kell a földbe hatolni s ezzel mind drágább lesz a szén fölszínre hozatala. A gyárak elszaporodnak s vele a tömeges fogyasztás megnövekszik annyira, hogy a termelés nem tud vele lépést tartani. Már Angliában is számítgatják, hogy hány évtized múlva fogy el a kimeríthetetlen bányák szene. Évezredek természetes érlelése kipusztul évtizedek alatt s azt az östermelést, mely fából követ csinál, nem lehet mesterségesen siettetni. Jön idő, mikor minden állam úgy őrzi a széntermését a kivítettől, mint Olaszország a műkinceseit. S akkor nem az lesz a kérdés : hány fillérrel emelik a szén árát, hanem háborut kell viselni szénterületek meghódításáért.

Ez a perspektiva, mely reménytelenné teszi a holnapot. A szénmizéria kezdődött s nem fog soha véget érni. De fokozza az időleges bajt, különösen nálunk, hogy még annyi szenet sem tudunk produkálni, amennyi van, mert nincs bányamunkás. A mi munkásainkat elcsábították a német magas munkabérek s fogják csábítani továbbra is, mert hiába szalad a német után a magyar bánya munkabére, a német még annál is többet fog kínálni. A munkás, a megvetett, a nyomorúságában agyonromantizált fekete bányamunkás lett a világ urává s ez a legvégzetesebb baj.

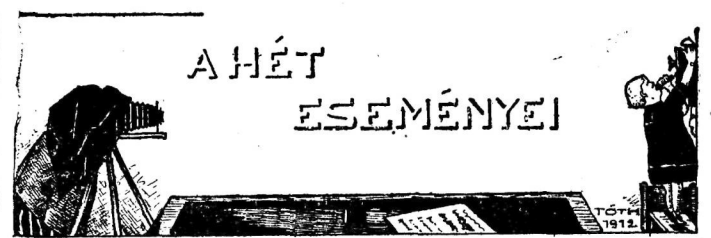
Amíg leplezni lehetett, hogy a világ néhány ezer kiválasztott gazdagé, addig nagyon szépek voltak a népbárát allűrök. De ime, kezd a frázisból valóság lenni, legalább látszólagos valóság. A harminc krajcáros napszám megszűnt, annyi a munkabér idefönt, hogy nem érdemes leszállani a föld gyomrába. A legalantasabb emberrétegek szenvedtek s a legalantasabb munka gazdátlaná vált. Kigazdagodtunk bizonyos munkakörökből s még többlől ki fogunk gazdagodni. Ma már kínai kulikra gondoltunk, ami azt jelenti, hogy igazuk volt az amerikaiaknak, mikor rabszolgákat raboltak Afrikában, de a kuli is majd emberré lesz s az egy marék rizs mellé sertéskarajt kíván káposztával. Mi lesz akkor ?

Ott azonban nem tartunk még. Sőt a sertéskarajnál sem tartunk. A gazdag munkás épp oly szegényen él, mint eddig. S éppen ez a végzetes vaksága minden szociális mozgolódásunknak. A munkás csak több pénzt kap, de a több pénzért nem kap több javakat. A sztrájkokkal, tisztviselői fizetésemelések-

kel lépést tartottak a kartellek s elébük vágta a drágulások. A munkás több pénzt kap, ennél fogva többet szednek el tőle ugyanazokért a javakért. Meg van csalva szegény s egyetlen nyeresége a vak önérzete, hogy most több ezüst csörög a zsebében, mint eddig. A béremelkedéseknek csak az a következtetése, hogy egyes munkaágak, mint alárendeltek, nem találnak ellátásra vagy akkora áron végezethetnek csak, amit el nem bírnak s aminek következtében még nagyobbra kényszerítik a kvalifikáltabb munkanemeket. Egyebekben a munkás lakása továbbra is odu, kenyere savanyu, husra nem telik s ami kevés differencia még mutatkozik az élelmiszerek és munkabérek emelkedése között, az a könnyelmű kiadások fokozására marad : több pálinka fogy s szombat, vasárnap este egy órával későbbben térnek haza.

Denique : át kell majd látnunk, hogy a mai gazdasági rendszer mellett lehetetlenség a szegénységet megváltani. Hogy abszurd dolog a nagy tömegeket úgy fölemelni, hogy a kis frakciók megmaradhassanak eddigi pozíciójukban. Társadalmi, megdöntetlen tény, hogy aki keserves munkával reggel leszáll a bánya mélyébe, az este holt fáradtan, nyomorúságban köszöntse a csillagos eget. Ezen a tényen nem helyes változtatni, ha nem akarjuk megváltoztatni a gazdagok és az ugynevezett középosztály valóságban vagy szemfényvesztésben csillogó kiváltságosságát. Ez a társadalom nyomorúságon épült, mint fundamentumon, nem lehet tehát általános összeomlás nélkül ezt a fundamentomot rázogtatni. A jólét alapja a nyomor, gazdagság csak ott lehet, ahol szegénység van s a szénmizérián is addig, míg a föld gyomra ki nem ürül, csak úgy lehet segíteni, ha a szegénységet ismét visszakényszerítik abba a nyomorúságba, ahonnan a szociális szentimentalizmus és a munkásság szervezett ereje kiemelte. De lehetséges ez ? És érdemes-e ?

Hogy emberséges-e, azt nem is kérdezem, mert az sohasem számított.



(—) A lovas versenyek, illetve játékok is lezajlottak s úgy a Debreczeni Lovaregylet, mint az Urkocsis egyesület büszke lehet a sikerre. Egy gróf, egy báró, majdnem így következtek egymásután az arisztokratikus közönség sorai s bizony fölös számmal hangzott a német szó, sőt francia is. Egy darab kultúra volt ott a gyepen s aki a közönség után aka ta volna Debreczent megismerni, de hogy hitte volna, hogy Debreczenben a nyári divat még ismeri a fehér, sőt bizonytalanul is fehér alsó ruhában való reprezentálást. A város ötös fogata első díjat nyert ugyan, de csak hipokratizisból. Tiszteletteljes kompliment volt ez a magisztrátusnak, egyébként azt mondták a bírálók, hogy a város híres ötös lovai közül kettő gebe. De hát a hagyományokhoz ragaszkodni kell s az udvariasság megtűri a pia frausokat, a jóakaratu hazugságot.

(.:---:) A politika megint részt kért magának a hét eseményeiből. De bizony Debreczen nem égett lázban. Alig ismertünk rá a megyefőnököt elnaspárgoló Debreczenre. (És ezt nem panaszképen mondjuk.

előadás a jobbak közé tartozott. Komoly, művészi feladathoz jutott *Bérczi Ernő*, ez a nagy kvalitású fiatal művész, aki intellektualis készségeivel az ensemblé központja lett. Itt, ezen a terrénumon szeretjük látni ezt a fiatal színészt, aki legjobbjaink közül való.

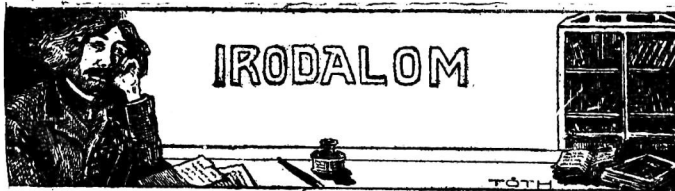
Kemény Lajos a szokott jó volt. Sőt az ő átlagos szintjénél jobb, őszinte elismerésre érdemes. Őt különben a darab nagyon gondos rendezéséé is ki kell emelnünk. Pompásan vonta össze a darabot, melynek első előadása a fővárosban éjfélig tartottak. Scenáriumra bizonyára kapós lesz a vidéken.

Farkas Pál is az átlagosnál jobb lett volna, ha készültebb a szövegtudása.

A nők közül *Uty Gizella* járult első sorban az előadás sikeréhez, de kivette részét abból két második felvonásbeli pompás jelenetével *Vajda Ilona* is. Kis szerepében elismerésre méltó *Vámos Gizella*. Neki való, hálás alakítást nyújtott.

A darab sikere tartósságot biztosít annak a jövő heti repertoiron is.

S—r.



A Csokonai-kör szezonnyitása.

A *Csokonai-kör*, Debreczen egyetlen előkelő irodalmi egyesülete megtartotta első ülését, mely készülődés volt az idei szezonra.

Nagyon stílusos, értékes, komoly ambíciókra valló az a munkaterv, mely a téli felolvasó ülések programját vázolja. Szávay, Oláh, dr. Kardos Albert, dr. Kunos Ignác, dr. Papp Károly, dr. Darkó, dr. Csürös, Zoltai, Kuthy, Zivuska, dr. Kiss és még számosan ígérték meg közreműködésüket.

A *Löfkovits* Arthur 300 koronás pályadíjára (szatira) 19 pályamű érkezett, ami igen szép eredmény, csak kvalitásban is ilyen legyen a mérleg. Dr. Kardos, dr. Tüdös és dr. Papp lettek a bírálóbizottság tagjaiul megválasztva.

Apróbb ügyeket intézett el ezután a választmány. Örvendetesen vették tudomásul, hogy dr. Boldisár Kálmán — a felesége nevére — két 50 koronás alapítványt tett s elhatározták, hogy a Csokonai kör egy vendégfelolvasó ülést rendez Kassán, az ottani Kazinczy-kör égisze alatt.

Világkönyvtár. Egy rendkívül érdekes könyv jelent meg e gyűjteményben: *Remy de Gourmont*, a nagy költő és nagy tudós világhírű munkája *A szerelem fizikája*. A szexuális ösztönről szóló természettudományi tanulmány ez, amely mellé talán csak Stendhalnak a szerelemről írott nagy munkáját lehet állítani. Stendhal megadta a szerelem érzelmi dialektikáját, Gourmont itt leírja a szerelem mechanizmusát. Az egész állatország szerelmi élete, a szaporodás valamennyi formája, a szerelmi élet minden különössége elvonul előttünk. Egy nagyszerű szemű ember, akinek a látását semmi előítélet nem homályosítja el és semmi fölösleges prűderia nem fátyolozza be, nézi ebben a könyvben a természetet. A munka vászonkötésben 1 kor. 90 fillérért minden könyvesboltban kapható.

Olesó Jókai. Az októberi tiz szám (81—90) a nagy író egyik legszebb regényét hozza. *Enyém, tied, övé* ötkötetes nagy regény, egyike azoknak a munkáknak, melyeknek a témáját legjobban szerette és melyeket a legnagyobb gonddal írt meg a költő. A szabadságharc, az emigráció és a kiegyezés idején szövdök a regény érdekes meséje. A fantasztikum és valóság ragyogó szövődése ez a munka, melyben pompás magyar alakok, egy letűnt világ kedves emberei kelnek új életre. Az olesó Jókai egy-egy száma 40 fillérért minden könyvesboltban kapható.

*

Az e rovatban felsorolt művek kaphatók **Hegedűs és Sándor** könyvkiadóhivatalában, Kossuth-utca 11. szám.



Magyar dalok történelmi ciklusa.

Lénárt Gita előadása.

A Debreczeni Zenekedvelők Körének november 6-iki hangversenyén lép fel a nagyhirnevű énekesnő: Lénárt Gita, akinek arcképe mosolyog le ránk a *Debreczeni Szemle* borítékklapjáról.

A magyar dalok történelmi ciklusával bizonyára nagy, klasszikusan művészi jelentőségűvé fogja a hangverseny szintjét emelni a zene világnak egyik legbájosabb énekesnője.

A legrégebb megzenésített magyar daloktól egész a legmodernebbekig fog bemutatni szemelvényeket. Először felsír majd a *Gályarabok panaszos éneke*:

*Térj magadhoz drága Sion,
Van még néked Istened!
Ki atyádként fölkaroljon
S szívért ossza meg veled!
Azt bünteti, kit szeret,
Másképp ő nem is tehet!
Sion ezt hát gondold meg
S szabj határt bús gyötrelmednek.*

Majd a régi igazi magyar nóta:

*Ej, haj, gyöngyvirág!
Teljes székfü, szarkaláb!
Bimbós majoránna!
Ha kertedbe mehetnék,
Piros rózsát szedhetnék,
Szívem megújulna.*

*Ej, haj, gyöngyvirág!
Teljes székfü, szarkaláb!
Levendula virág!
Ha kertedbe mehetnék,
Ha ott kertész lehetnék,
Mindjárt meggyógyulnék.*

És így szép sorjában kerülne rá a legmodernebbekre, melyeket Ady Endre írt s Renitz Béla zenésített meg:

*Tengerpart, alkony, kis hotel szoba,
Elment! Nem látom többé már sóha.*

*Egy virágot a pamlagon hagyott:
Megölelem az ócska pamlagot.*

*Parfümjé szálldos csókosan körül,
Lent zug a tenger, a tenger örül.*

*Egy Fárosz lángol messze valahol,
Jöjj, kedvesem, lent a tenger dalol.*

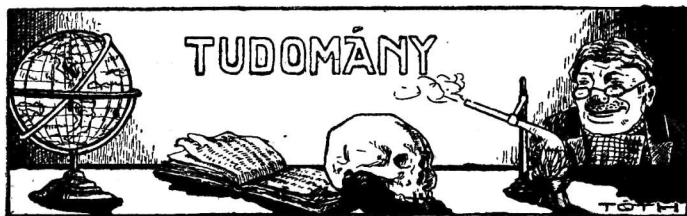
*A daloló vad tengert hallgatom
És álmodom az ócska pamlagon.*

*Itt ölelt csókolt, az ölembe hullt,
Dalol a tenger és dalol a mullt.*

*

A debreceni zenekedélők köre 1912. évi november hó 6-án, szerdán este 8 órakor a Bika szálló disztermében tartja I-ső hangversenyét. Közreműködnek: Vágó—Lénánt Gita énekművésznő és Stefániai Imre zongoraművész. — Műsor: 1. Bach-Busoni: Chaconne. Stefániai Imre. 2. Régi magyar dalok: Gályarabok éneke. Ej, haj, gyöngyvirág. Reinitz Béla: Utolsó mosoly. Lelkek a pányván. Egyedül a tengerrel. Dienzl Oszkár: Liliomszál. Vágó-Lénárt Giga. 3. Chopin: Mazurka Fis moll. Chopin-Godowszky: Etude E dur (balkézre) és F dur. Chopin: Polonaise Fis moll. Stefániai Imre. 4. Hugó Wolf: Elfenlid. Edward Grieg: Die Hütte. Unter Rosen. Ó Bretagne-i dal: Dimanche à l'aube. Alex. Georges: Hymne à la Rivière. Hymne au soleil. Vágó—Lénárt Gita. 5. Bortkiewicz Sergej: Etude Des dur és eis moll. Claude Debussy: Jeu d'eau. Liszt: Valse caprice. Lucia fantázia. Stefániai Imre. A zongorakíséretet Dienzl Oszkár látja el. Kezdeté pontban 8 órakor. Előadás alatt az ajtók zárva maradnak. A 8-ik szám után 5 perc szünet. A hangverseny zongora Ibach. Tagok helypó díjat nem fizetnek. Napi jegyek Hegedűs és Sándor könyvkereskedésében kaphatók, 5, 4 és 2 koronáért. Szövegkönyv a pénztárnál kapható. Következő hangversenyek: 1912 november 12-ikén: Capet vonósnégyes, Párisból. 1912 december 15-ikén: Jacques Thibaud hegedűművész, Párisból. 1913 január 4-ikén: Rosenthal Mórítz zongoraművész (Amerika). 1913 március 9-ikén: Florence Mackbeth énekművésznő, Londonból.

Mindenféle zeneművek kaphatók Csáthy Ferencz, Debreczen legrégibb könyv-, papir- és zeneműkereskedésében, Egyház-tér.



A milliméter tizedmilliomod része. Ezt az elképzelhetetlebul paranyi hosszúságot is sikerült már egy tudósnak megmérni. ShaÁ dr., *nottinghami* University College tanára öt évi kísérletezés után végre olyan készüléket szerkesztett, amellyel a hüvelyk hetvenmilliomod részét is pontosan meg lehet mérni, ami pedig a milliméternek alig 3.6 tizmilliomod része. A tudós ettől a találmányától igen nagy sikert vár a tudomány előbbrevitele tekintetében és a gyakorlati életben is. Így a telefon javításánál már alkalmazták a készüléket és meg lehetett vele mérni a telefon lemezének legkisebb még hallható rezgését, ami alig egy negyvenmilliomod hüvelyk. De különösen fizikai kísérleteknél van e mérőeszköznek megbecsülhetetlen értéke. Magáról e készülékről többek között így ír ShaÁ dr.: Mikor a mérőeszközt konstruáltam és vele kísérleteztem, az egyetem legmélyebb pincéjét kellett használnom és azt is csak késő éjjel, mert nappal a gyárak üzeme, sőt még a kisebb esti utcai forgalom is igen nagy hibákat okozott. Ha jó száz méternyi kerületben egyetlen gépdolgozott, már nem lehetett a készülékkel kísérletezni. A készülék maga egy mikrométercsavarból és hat emelőkari rendszeréből áll. Az állványa nagy betonlapokon nyugszik, amelyek közé még gummitömeget

tettek, hogy minden mozgást megszüntessenek. ShaÁ tanár azt mondja, hogy öt év óta igen sok éjjelt töltött az egyetem pincéjében és még ma is kísérletezik, mert reméli, hogy még parányibb hosszúságot is meg tud mérni.

A mozi, meg az orvostudomány. A Röntgen-sugarak felfedezése lehetővé tette az orvosoknak, hogy annyira-amennyire az élő ember szervezetébe is benézhesenek. Majd ugyanezen sugarakkal le is fényképezték a belső szerveket, vagyis megrögzítették a látottakat. De minthogy eleinte hosszú ideig kellett exponálni, az ilyen képek meglehetősen elmosódottak voltak. Majd segítségül hívták az elektromosságot s ($\frac{1}{500}$) másodperces exponálással lefényképezték a lüktető szívet is. Ma pedig már nemcsak az lehetséges, hogy az ember bármelyik belső szervét lefotografálják, hanem a Röntgen-sugarak, meg a kinematográf segítségével bármiféle belső mozgásról felvételeket készíthetünk s a vászonra vetíthetjük: a lüktető szívet, az emésztő gyomrot és a lélegző tüdőt.

Az ember és a szén. Mig sokan azon törik a fejüket, hogy mi lesz az emberiséggel, ha kimerülnek a mostani széntelepek, addig mások attól félnek, hogy e széntelepek teljes elhasználása más irányban hoz ránk veszedelmet. Ismeretes, hogy a föld légkörének minden 10,000 literjében négy liter szénsav-gáz van (0.04%), továbbá, hogy a levegő szénsav-tartalmának jelentékenyebb megnövekedése emberre-állatra egyaránt veszedelmes. Maga az, hogy az állatok és emberek folytonosan szénsavat lélegzenek ki, állandóan növelné a levegő kénsavtartalmát; szerencsére ellensúlyozzák ezt a növények, melyek viszont szénsavat fogyasztanak, úgy, hogy az egyensúly biztosítva legyen. A modern kulturerberiség azonban buzgón fáradozik, hogy ezt a jótékony és szükséges egyensúlyt megzavarja, amennyiben a gyárilpar roppant tömeg szénét éget el (jelenleg évenként mintegy 1½ milliárd tonnára valót), miáltal a levegő szénsav-tartalma elég jelentékenyen fokozódik. Viszont ugyanakkor csökken a levegő oxigéntartalma, mert égéskor a szén oxigént köt le s ebből lesz a szénsav. A szénsav mennyiségének ezt a növekedését csak az ellensúlyozhatná, ha a föld felületén a növényvilág bujábban tenyészne. Volt is már erre példa sok-sok millió évvel ezelőtt az ugynevezett kőszénkorszakban, amikor ismeretlen okokból — talán erős vulkáni kitörések következtében — a levegő szénsav-tartalma erősen megnövekedett s akkor egy páratlanul buja növényvilág kifejlődése hozta helyre az egyensúlyt. Manapság azonban ez lehetetlen, mert az erdőket folyton irtják, sőt ezeknek az eltüzelésével is megint csak szénsavat termelünk és oxigént fogyasztunk. Ez a veszedelem persze nem éppen küszöbön álló, de nem is agyrém. Nem kisebb ember, mint Lord Kelvin mutatott rá először, aki a mult század egyik legnagyobb természetbuvára volt.

Regényfolytatás jövő számban jön.



Minden nap napvilágot látnak új különlegességek az arcőr ápolására; ezek nagyobbbrészt arcfestékek. — Csakis a **Crème Simon** adja meg az arcőrnek az **üdeséget** és a **természetes szépséget**. 50 év óta el van terjedve az egész világban, minden utánzás ellenére. A Poudre de riz és Savon Simon kiegészíti a crème gyógyhatását.

Hirdetés.

A debreczeni református egyház bérházában kisebb-nagyobb lakás még bérelhető lévén, felhivatnak az érdeklődők, hogy a lakásokra vonatkozólag ajánlataikat 10 százaléktól bántapénz letételével mielőbb annyival inkább adják be, mert megtörténhetik, mint már több ízben megtörtént, hogy az általok választott lakást más bérlő ki előbb.

Felvilágosítások Hódy Béla levéltárnoknál az egyház hivatalában, Tóth István építésznél az építési irodában (Egyház-tér 9.) és Márton Imre ügyvédnél Piacz-utca 44. sz. a. kaphatók.

A boltok is el lesznek látva 8-10 nap alatt vasportaléval: tehát ezekre vonatkozólag is elfogadtatnak az ajánlatok.

Dicsőfi József,
lelkész elnök.

Kovács József,
főgondnok.

Elsőrangú úri-divatárúk, „ITA”
és „BORSALINO” kalapok,
különleges nyakkendők a legszebb választékban
Frank Testvérek
Piacz- és Szent-Anna-utca sarok. — Telefon 749.

Gyökeros tyukszemirtő Kárpáti-szesz kőszvény szemölcsöt, tyukszemet csusz ellen és bőrkeményedést azonnal megszünteti. — Ára kiváló hatással bír. Ára 1-2 K.
Alatus apróvész eleni szer, csodás hatása. Ára 1-2-4 korona. ++++++

A fenti szerek egyedüli főraktára és készítője
HARSÁNYI LAJOS gyógyszerháza
a „Reménység”-hez Debreczen, Csapó-u.

LUDESER JÁNOS, DEBRECZEN,
Városház épület. ==

Különösen színházi sálakban,
kesztyűkben, legyezőkben és
illatszerekben nagy választék.

Színházi bluzok féláron.

A szerelem gyermeke.

Személyek:

Liane Orland	— — — — —	Uty Giza
Maurice, a fia	— — — — —	Béreczi Ernő
Rantz, államtitkár	— — — — —	Kemény Lajos
Nelly, a leánya	— — — — —	Vajda Ilona
Aline	— — — — —	Wirth Sári
Raymond, komornyik Lianenál	— — — — —	Farkas Pál
Lorendan, szerkesztő	— — — — —	Szabó Gyula
Myrtille	— — — — —	Kiss Mariska
Gaby	— — — — —	M. Torday Erzsi
Dédé, nőszabó	— — — — —	Máthé Gyula
Carardi herceg	— — — — —	Szászhalmi György
Bowling, zsoké	— — — — —	Kiss Imre
Nathalie, Maurice gazdasszonya	— — — — —	Arady Vilma

Pokol Mulató

Petőfi-tér 7. A volt Hajnal-Mulató átalakított helyiségeiben. Telefon 9-78.
November hó 2-án megnyitó előadás.
szombaton

Esténként pontosan 10 órai kezdettel elsőrendű zenés, táncos, humoros előadások.

Belépő-jegyek este 9 órától kezdve a pénztárnál K 1-50 és K 1—
➤ Éjjel után keringőverseny a Rózsateremben. ◀

Liane Orland már tizenhét év óta a barátnője Rantznak. Ez alatt az idő alatt Liane a fiát, aki első szerelmének a gyermeke, Maurice-ot folyton rejtegette az elől a társaság elől, amelyben ő állandóan élt. Ez alatt észrevette, hogy Rantz szakítani akar vele és mikor az új államtitkár megérkezik, szemrehányásokkal fogadja őt. Rantz fölhasználja ezt az alkalmat és ott hagyja Liane-t, aki kétségbeesetten egyedül marad Maurice-szal.

Rantz leánya, Nelly, szerelmes Maurice-be és meglátogatja őt a lakásán, ép az eljegyzése napján. Ép ekkor jön hozzá Liane is, aki tudatja vele a nagy tragédiát. Liane kétségbe van esve, mérget akar inni és Maurice, hogy az anyját megmentsse, elhatározza, hogy kényszeríti Rantzot arra, hogy Liane-t feleségül vegye.

Maurice táviratot küldött Rantznak, hogy a lánya eltűnt. A Rantz-házban reggel óriási a felfordulás, keresi mindenfelé Nellyt, de nem találják sehol. Ekkor érkezik meg Liane is, aki, mikor látja, hogy minden erőlködése hasztalan, összetörve távozik volt barátja lakásából. Rantz épen munkához ul, amikor Maurice lép be hozzá. A legkülönbözőbb eszközökkel próbálja Rantzot kényszeríteni, hogy az anyját vegye feleségül.

Rantz kibékül Lianeal és tudatja vele, hogy feleségül veszi. Liane határtalanul boldog.

Kovács Gyula és Társa

nőidivat termei Debreczen. Főter 55.
(Hungária kávéház mellett.)

Őszi és téli ujdonságok női felöltőkben. Divatbundák, plüsch- és szőrmekabátok, leány és gyermek felöltők, boák és muffok. Costümök, pongyolák, színházi és esti köpenyek divatszínben **a legolcsóbb árak mellett**
Csipke, selyem és szövetblousok, divatos kötött kabátok dus választéka.

A limonádé-ezredes.

Énekes vigjáték 3 felvonásban. Egy német vigjátékból írta: Harsányi Zsolt. Zenéjét szerette: Vincze Zsigmond. Rendező: Irmay Béla. Karagay: Martonfalvy György.

Személyek:

Gróf Szentmarjay ezredes	— — — — —	Máthé Gyula
Lenke, leánya	— — — — —	Aranyosi Nusi
Kelemen, őrnagy	— — — — —	Lágh Lajos
Terézia, a felesége	— — — — —	Vámos Gizi
Thass kapitány	— — — — —	Szakács Árpád
Margit, a felesége	— — — — —	Székelyné
Ernyeiné, egy főhadnagy özvegye	— — — — —	M. Tordai Erzsi
Von Planitz-Neuhauser főhadn., adjutáns	— — — — —	Lévai Farkas
Olga, a felesége	— — — — —	Csanádi I.
Gravenstedt György herceg, hadnagy	— — — — —	Falussi István
Kemény	— — — — —	Pető Pál
Csók hadnagyok	— — — — —	Szászhalmi
Nagymáté	— — — — —	Kállai K.
Miska, György kutyamosója	— — — — —	Kassai K.
Kati, az ezredes szakácsnője	— — — — —	Borbély Lili
Szekerkané	— — — — —	H. Serfőzi Etel

Özv. Dankó Béláné és Társa

EKLI JÓZSEF

a város legrégebb s legdusabban felszerelt temetkezési vállalata.
Üzlethelyiség Kossuth-utca 15. szám. Telefon 322. szám.

Telep: Széchenyi-u. 28. szám. Saját ház.

Éjjeli felvétel: Csapó-u. 16. szám. — Telefon 66. szám.

Minden a temetkezés szakmájába vágó megbízást a tulajdonos személyes felügyelete mellett végzünk bármely vidék vagy külföldön is.

Szinészszer.

Személyek:

Blank Tóbiás —	—	—	Szabó Gyula.
Alfréd, fia —	—	—	Solti Ernő.
Sulemann —	—	—	Lévay Farkas Pál.
Bethulisz —	—	—	Halassyné.
Mia —	—	—	M. Torday Erzs.
Torelli, kómikus —	—	—	Falussy István.
Ladányi Nelli, primadonna —	—	—	Borbély Lili.
Ladányi Norbert —	—	—	Kassay Károly.
Brádnér —	—	—	Kiss J. Sándor.
Fridrichs —	—	—	Perényi Kálmán.
Dr. Kluzius —	—	—	Szászhalmy.
Kati —	—	—	Ligeti Vilma.

Fenyő Sándor**és Fia****Piacz-utca 63. sz.**

**** Alapított 1877-ben. ****

Férfiszabó- és divatüzlet. Legújabb bel- és külföldi gyapjuszövetek. Nagy raktár kalapok, nyakkendők és minden e szakmába vágó tárgyokban. *****

Saját gyármányu **FEHÉRNEMÜEK**

Világhírű **HABIG**-kalapok.

Blank Tóbiás fia beleszeret egy elszegényedett őrnagy színésznő leányába. Az apa, hogy fiát kiábrándítsa a színésznőből, meghívja a házána tartandó estélyre, azzal a kikötéssel, hogy ott a lehető legdurvább módon viselkedjék. A kísérlet ellenkező hatással van a fiura és még jobban megszereti a kis színésznőt, Végül is egymáséi lesznek.

A debreczeni színház
művészei és művésznői

Kobrak

czipőkben
aratják sikereiket.

Gyurkovics leányok.

Személyek:

Báró Radványi, esredes —	—	—	Kassay Károly
Horkay Feri —	—	—	Lajthay Károly.
Gyurkovicsné —	—	—	Úti Gizella.
Katinka —	—	—	Kiss Mariska.
Sári —	—	—	Vajda Ilonka.
Ella —	—	—	Vámos Giza.
Mici —	leányai	—	Payer Margit.
Terka —	—	—	Aszalai Erzs.
Liza —	—	—	Somoss Lili.
Klári —	—	—	Imray Pirka.
Sándorffy, képviselő —	—	—	Pethő Pál.
Gida, Radványi fia —	—	—	Bérey Ernő.
Semessey, tanár —	—	—	Perényi Kálmán.
Kemény Tóni —	—	—	Máthé Gyula.
Jankó, mindenes —	—	—	Farkas Pál.

TÉLI női és férfi kalapok, *****

TÉLI női, férfi- és gyermek- sapkák, **

TÉLI kötött női kabátok és lélekmelegítők,

TÉLI tricot- és kötött kesztyűk, *****

TÉLI szövött alsó-ingek és nadrágok. ****

Gyermekjátékok és disztárgyak **Schwarz M. L.-nél**

(Megyeház mellett.) ***** (Megyeház mellett.)

Rang és mód.

Személyek:

Bannay földbirtokos —	—	—	Zilahy Gyula
Felesége —	—	—	Úy Gizella
Fiók —	—	—	Lajthay
Miniszteri tanácsos —	—	—	Szilágyi Ernő
Felesége —	—	—	Kiss Mariska
Pénzügynök —	—	—	Kemény Lajos

A legszebb <
férfikalap ujdonságok
megérkeztek
Lengyel Samu utódánál

URANUS**SZÍNHÁZ****E héten!****A „KORONA-PASSAGEBAN“****E héten!****A „KORONA-PASSAGEBAN“**

Hétfőn, kedden, szerdán, november 4., 5. és 6-án
Csak 3 napig! Kizárólagos bemutatási joggal! Világ szenzáció:

A PÉNZ! szenzációt keltő társadalmi dráma 3 felvonásban 30 jelenetben.

A tőzse élet Párisban! Egy nagy pénzintézet bukása!
A pénzkirályok világában! A millióktól a fillérekgig!
Azonkívül a remek „PATHÉ“-féle műsor!

Csütörtökön, pénteken, november hó 7. és 8-án.

***** **AMERIKAI ESTÉK!** *****

Pompás amerikai vigjátékok, bohózatok, drámák.

Szombaton d. u. félélyáru gyermek előadás, kizárólag gyermekeknek való műsorral. Szombaton és vasárnap, nov. 9. és 10-én

DRÁGÁN VÁSÁROLT BOLDOGSÁG!

Modern társadalmi dráma 2 felv. Főszereplő: HENNY PORTEN.

Előadások este pont 6-tól, az utolsó előadás pont 10. órától. ***** Rendes helyárak.

**Szabó Miklós**

Debreczen, Piacz-utca 19. sz. alatt
(volt Ranunkel házban.)

Rendelészerüen készült, kész
férfi, fiu és gyermekruha
különlegességek állandóan raktáron.

Felöltők, télikabátok.

Külön mértékszerinti
angol uri szabóság.

Helyi és megyei telefon 10—64.

Legolcsóbb szabott árak
minden darabon feltüntetve.

Szép szobai növényeket, élővirágból izlésesen összeállított eszokrokat, koszorukat es friss levágott virágokat jutányosan ajánl

JANATKA ALAJOS

kertészeti telepe Szoboszlai-ut 13. sz.

VIRÁGCSARNOK: Piac-utca 59. sz.